യോഗവാസിഷ്ഠഃ/പ്രകരണമ് 3✓
(ഉത്പത്തിപ്രകരണമ്)/സർഗം 055✓

പ്രബുദ്ധലീലോവാച .

യഥൈവ ജ+ന്തുർ/ മ്രിയതേ ജായതേ ച യഥാ പുനഃ .
ത+ന്മേ കഥയ ദേവേശി പുനർ/ബോധ-വിവൃ+ദ്ധയേ .. 1

ശ്രീദേ+വ്യുവാച .

നാഡീ+പ്രവാഹേ വിധുരേ യദാ വാത-വിസം/സ്ഥിതിം .
ജന്തുഃ(ഫ്) പ്രാപ്നോതി ഹി തദാ ശാ+മ്യതീ-വാ+സ്യ ചേതനാ .. 2

ശുദ്ധം ഹി ചേതനം(ൻ) നി+ത്യം(ൻ) നോദേതി ന-ച ശാ+മ്യതി .
സ്ഥാവരേ ജങ്ഗമേ+ വ്യോമ്നി ശൈലേ്വ+ഗ്നൗ പവനേ+ സ്ഥിതം. 3

കേവലം(വ്) വാത-സംരോധാ+ദ്യദാ+ സ്പന്ദഃ(ഫ്) പ്രശാ+മ്യതി .
മൃത ഇ+ത്യു+ച്യതേ ദേഹസ്-തദാസൗ/ ജഡനാ-മകഃ .. 4

തസ്മി+ന്ദേഹേ ശവീ-ഭൂതേ വാതേ ചാനി-ലതാം(ങ്) ഗതേ .
ചേതനം(വ്) വാസനാ-മു+ക്തം സ്വാ+ത്മ-തത്ത്വേ്വ-തി+ഷ്ഠതി .. 5

ജീവ ഇ+ത്യു+ച്യതേ ത+സ്യ നാമാ-ണോർ/വാസനാ-വതഃ .
ത+ത്രൈ-വാസ്തേ സച ശവാ--ഗാരേ ഗഗന-കേ തഥാ .. 6

തതോ്വ്സൗ+ പ്രേത-ശ+ബ്ദേന+ പ്രോ+ച്യതേ+ വ്യവ-ഹാരിഭിഃ .
ചേതനം(വ്) വാസനാ-മി+ശ്ര-മാമോ-ദാനില-വത്.സ്ഥിതം .. 7

ഇദം(ൻ) ദൃശ്യം പരി+ത്യജ്യ യദാ+സ്തേ ദർശനാ+ന്തരേ .
സ+സ്വപ്ന ഇവ സ+ങ്ക+ല്പ ഇവ നാനാ-കൃതിസ്-തദാ .. 8

തസ്മി+ന്നേവ+ പ്രദേ-ശേ്വ+ന്തഃ(ഫ്) പൂർവ-വത്.സ്മൃതി-മാൻ/ഭവേത് .
തദൈവ/ മൃതി-മൂർ+ച്ഛാ+ന്തേ പശ്യ+ത്യ+ന്യ-ശരീരകം .. 9
ആ+ത്മ+ന്യസ്തി/ ഘടാ-പുഷ്ട/മ+ന്യ+സ്യ+ വ്യോമ കേവലം.
ആകാശ-ഭൂതലേ സാകം/ സാകാശ-ശശി-വാസരം.. 10

ഭവ+ന്തി ഷ+ഡ്വിധാഃ(ഫ്) പ്രേതാസ്-തേഷാം/ ഭേദമിമം/ ശ്രൃണു .
സാമാ+ന്യ-പാപിനോ മ-ധ്യ/പാപിനഃ(സ്) സ്ഥൂല-പാപിനഃ .. 11

സാമാ+ന്യധർമാ മ+ധ്യമ-ധർമാ ചോ+ത്തമ-ധർമവാൻ .
ഏതേഷാം(ങ്) ക+സ്യചിദ്/ഭേദോ+ ദ്വൗ+/ ത്രയോ്വ+പ്യഥ ക+സ്യചിത് .. 12

ക+ശ്ചി+ന്മഹാ-പാതക-വാൻ-വഫ്.സരം/ സ്മൃതി-മൂർച്ഛനം.
വിമൂഢോഽനു-ഭവ+ത്യ+ന്തഃ(ഫ്) പാഷാണ-ഹൃദയോ-പമഃ .. 13

തതഃ(ഖ്) കാലേന സംബു+ദ്ധോ വാസനാ-ജഠരോ-ദിതം.
അനുഭൂയ ചിരം(ങ്) കാലം(ൻ) നാരകം(ങ്) ദുഃഖമ+ക്ഷയം .. 14

ഭു+ക്ത്വാ യോനി-ശതാ+ന്യുച്ചൈർ/ദുഃഖാ+ദ്ദുഃഖാ+ന്തരം(ങ്) ഗതഃ .
കദാ-ചി+ച്ഛമ-മായാതി സംസാര+സ്വപ്ന-സംഭ്രമേ .. 15

അഥവാ മൃതി-മോഹാ+ന്തേ ജഡ-ദുഃഖ-ശതാ-കുലാം .
ക്ഷണാദ്-വൃ+ക്ഷാ-ദിതാ-മേവ ഹൃഥ്.സാഥാ-മനു-ഭവ+ന്തി തേ .. 16

സ്വവാസ-നാനു-രൂപാണി ദുഃഖാനി നരകേ പുനഃ .
അനു-ഭൂയാഥ യോനീഷു ജായ+ന്തേ ഭൂതലേ ചിരാത് .. 17

അഥ മ+ധ്യമ-പാപോ യോ മൃതി-മോഹാ-ദന+ന്തരം.
സശിലാ-ജഠരം(ഞ്) ജാഡ്യം(ങ്) കം(ഞ്)ചിഥ്.കാലം/ പ്രപ+ശ്യതി .. 18

തതഃ(ഫ്) പ്രബുദ്ധഃ(ഖ്) കാലേന കേന-ചി+ദ്വാ തദൈവ വാ .
തി+ര്യ-ഗാദി+ക്രമൈർ/ഭു+ക്ത്വാ യോനീഃ(സ്) സംസാര-മേ+ഷ്യതി .. 19

മൃത ഏവാനു-ഭവതി ക+ശ്ചിഥ്.സാമാ+ന്യ-പാതകീ .
സ്വവാസ-നാനു-സാരേണ ദേഹം/ സംപ+ന്ന-മ+ക്ഷതം .. 20

സ+ സ്വപ്ന/ ഇവ സംക+ല്പ ഇവ ചേതതി താ/ദൃശം .
തസ്മി+ന്നേവ+ ക്ഷണേ ത+സ്യ+ സ്മൃതി-രി+ത്ഥ-മുദേതി ച .. 21

യേ തൂ+ത്തമ-മഹാ-പു+ണ്യാ/ മൃതി-മോഹാ-ദന+ന്തരം .
സ്വർഗ-വി+ദ്യാ-ധര-പുരം സ്മൃത്യാ+ സ്വനു-ഭവന്തി തേ. .. 22

തതോഽ+ന്യ-കർമ-സദൃശം/ ഭു+ക്ത്വാ+ന്യത്ര ഫലം(ൻ) നിജം .
ജായ+ന്തേ മാനുഷേ ലോകേ സ+ശ്രീകേ സ+ജ്ജനാ+സ്പദേ .. 23

യേ ച മ+ധ്യമ-ധർമാണോ മൃതി-മോഹാ-ദന+ന്തരം .
തേ+വ്യോമ-വായു-വലിതാഃ(ഫ്) പ്രയാ(ന്തി-ഓ)ഷധി-പ+ല്ലവം .. 24

ത+ത്ര ചാരു+ഫലം ഭു+ക്ത്വാ+ പ്രവി+ശ്യ ഹൃദയം(ൻ) നൃണാം .
രേതസാ-മധി-തിഷ്ഠ+ന്തി ഗർഭേ ജാതി+ക്രമോ-ചിതേ .. 25

സ്വവാസ-നാനു-സാരേണ+ പ്രേതാ ഏതാം(വ്) വ്യവ+സ്ഥിതിം .
മൂർ+ച്ഛാ+ന്ത്യേഽനു-ഭവ(ന്തി-ആ)+ന്തഃ(ഖ്)
ക്രമേ-ണൈവാ+ക്രമേണ ച .. 26

ആദൗ മൃതാ വയ-മിതി ബു+ധ്യ+ന്തേ തദനു+ക്രമാത് .
ബ+ന്ധു-പി+ണ്ഡാദി-ദാനേന+ പ്രോഥ്-പ+ന്നാ ഇതി വേദിനഃ .. 27

തതോ യമഭടാ ഏതേ കാല-പാശാ+ന്വിതാ ഇതി .
നീയ-മാനഃ(ഫ്) പ്രയാ+മ്യേഭിഃ(ഖ്) ക്രമാ+ദ്യമ-പുരം(ൻ) ത്വിതി .. 28

ഉ+ദ്യാനാനി വിമാനാനി ശോഭനാനി പുനഃ()പുനഃ .
സ്വകർമഭി-രുപാ+ത്താനി ദി+വ്യാനീ+ത്യേവ പു+ണ്യവാൻ .. 27

ഹിമാനീ-ക+ണ്ടക+ശ്വ+ഭ്ര-ശ+സ്ത്ര-പ+ത്ര-വനാനി ച .
സ്വകർമ-ദുഷ്കൃതോ+ത്ഥാനി/ സംപ്രാപ്-താനീതി പാപവാൻ .. 30

ഇയം മേ സൗ+മ്യ-സംപാതാ സരണിഃ(ശ്) ശീത-ശാ+ദ്വലാ .
സ്നിഗ്ധ+ച്ഛായാ സവാ+പീകാ/ പുരഃ(സ്)സംസ്ഥേതി മ+ധ്യമഃ .. 31

അയം പ്രാപ്തോ യമ-പുര-മഹ-മേഷ സഭൂ-തപഃ .
അയം(ങ്) കർമ-വിചാ-രോ്ഽ+ത്ര കൃത ഇ+ത്യനു-ഭൂതിമാൻ .. 32

ഇതി+ പ്ര+ത്യേക-മ+ഭ്യേതി പൃഥുഃ(സ്) സംസാര-ഖ+ണ്ഡകഃ .
യഥാ/സംസ്ഥിത-നിഃ(ശ്)ശേഷ/പദാർഥാ-ചാര-ഭാസുരഃ .. 33

ആകാശ ഇവ നിഃ(ശ്)ശൂ+ന്യേ ശൂ+ന്യാത്-മൈവ വിബോധ-വാൻ .
ദേശ-കാല+ക്രിയാ-ദൈർഘ്യ/ഭാസുരോ്ഽപി ന കിംചന .. 34

ഇതോ്ഽയ-മഹമാ-ദിഷ്ടഃ(സ്) സ്വകർമ-ഫല-ഭോജനേ .
ഗ+ച്ഛാ+മ്യാശു ശുഭം/ സ്വർഗ-മിതോ നരക-മേവ ച .. 35

യഃ(സ്) സ്വർഗോ്ഽയം മയാ ഭു+ക്തോ
ഭു+ക്തോ്ഽയം(ൻ) നരകോ്ഽഥ വാ .
ഇമാ+സ്താ യോനയോ ഭു+ക്താ ജായേ്ഽഹം/ സംസൃതൗ പുനഃ .. 36

അയം ശാലി-രഹം(ഞ്) ജാതഃ(ഖ്) ക്രമാഥ്.ഫല-മഹം സ്ഥിതഃ .
ഇ+ത്യു-ദർക+പ്രബോ-ധേന ബു+ധ്യ-മാനോ ഭവി+ഷ്യതി .. 37

സം-സുപ്ത കരണ+സ്ത്വേവം/ ബീജതാം(യ്) യാ+ത്യസൗ നരേ
തദ്/ബീജം(യ്) യോനി-ഗലിതം(ങ്) ഗർഭോ ഭവതി മാതരി .. 38

സ ഗർഭോ ജായതേ ലോകേ പൂർവ-കർമാനു-സാരതഃ .
ഭ+വ്യോ ഭവ+ത്യ-ഭ+വ്യോ വാ ബാലകോ ലലിതാ-കൃതിഃ .. 39

തതോ്ഽനു-ഭവതീ(ന്ദ്-വാ)ഭം(യ്) യൗവനം/ മദനോ+ന്മുഖം .
തതോ ജരാം പദ്മ-മുഖേ ഹിമാ-ശനി-മിവ+ ച്യുതം .. 40

തതോ്ഽപി+ വ്യാധി-മരണം പുനർ/മരണ-മൂർ+ച്ഛനാം .
പുനഃ(സ്)+ സ്വപ്ന-വദാ-യാതം/ പിണ്ഡൈർ/ദേഹ-പരി+ഗ്രഹം.. 41

യാ+മ്യം(യ്) യാതി പുനർ-ലോകം പുനരേവ+ ഭ്രമ+ക്രമം .
ഭൂയോ ഭൂയോ്ഽനു-ഭവതി നാനാ-യോ+ന്യന്ത-രോദയേ .. 42

ഇ+ത്യാ-ജവം(ഞ്) ജവീ-ഭാവ-മാമോ+ക്ഷ-മതി-ഭാസുരം .
ഭൂയോ ഭൂയോ്ഽനു-ഭവതി+ വ്യോ(മ്നി-ഏ)വ+ വ്യോമ-രൂപവാൻ .. 43

പ്രബുദ്ധ-ലീലോവാച .
ആദി-സർഗേ യഥാ ദേവി+ ഭ്രമ ഏഷ+ പ്രവർതതേ .
തഥാ കഥയ മേ ഭൂയഃ(ഫ്) പ്രസാദാ+ദ്ബോധ-വൃ+ദ്ധയേ .. 44

ശ്രീദേ+വ്യുവാച .
പരമാർഥ-ഘനം ശൈലാഃ(ഫ്) പരമാർഥ-ഘനം(ൻ) ദ്രുമാഃ .
പരമാർഥ-ഘനം പൃ+ഥ്വീ പരമാർഥ-ഘനം(ൻ) നഭഃ .. 45

സർവാത്മ-ക+ത്വാഥ്.സ യതോ യഥോ-ദേതി ചിദീ+ശ്വരഃ .
പരമാ-കാശ-ശു+ദ്ധാ+ത്മാ ത+ത്ര ത+ത്ര ഭവേ+ത്തഥാ .. 46

സർഗാദൗ+/ സ്വപ്ന-പുരുഷ-ന്യായേ-നാദി+പ്രജാപതിഃ .
യഥാ+ സ്ഫുടം പ്രകചിതസ്-തഥാ-ദ്യാപി+ സ്ഥിതാ+ സ്ഥിതിഃ ..47

പ്രഥമോ്ഽസൗ+ പ്രതി+സ്പന്ദഃ(ഫ്) പദാർഥാനാം ഹി ബിംബകം .
പ്രതി-ബിംബിത-മേത+സ്മാ+ദ്യ+ത്ത-ദ+ദ്യാപി സംസ്ഥിതം .. 48

യ+ന്നാമ സുഷിരം/ സ്ഥാനം(ൻ) ദേഹാനാം(ൻ) തദ്/ഗതോ്ഽനിലഃ .
കരോ+ത്യങ്ഗ-പരി+സ്പന്ദം(ഞ്) ജീവതീ+ത്യു+ച്യതേ തതഃ .. 49

സർഗാ-ദാവേവ-മേവൈഷാ ജങ്ഗ-മേഷു+ സ്ഥിതാ+ സ്ഥിതിഃ .
ചേതനാ അപി നിഃ(സ്)സ്പന്ദാസ്-തേനൈതേ പാദ-പാദയഃ .. 50

ചിദാ-കാശോ്ഽയ-മേവാംശം(ങ്) കുരുതേ ചേതനോ-ദിത.
സ ഏവ സംവിദ്/ഭവതി ശേഷം ഭവതി നൈവ തത് .. 51

നരോ-പാധി-പുരം പ്രാപ്തം(ഞ്) ചേത+ത്യ+ക്ഷി-പുടം(ൻ) നയത് .
ത+ത്ത+സ്യാ നാ+ക്ഷി-ചി+ജ്ജീവം(ൻ)
നോ ജീവ+ത്യേവ സർഗതഃ .. 52
തഥാ ഖം(ങ്) ഖം(ൻ) തഥാ ഭൂമിർ/ഭൂമി+ത്വേ-നാപ്ത്വ-വ+ജ്ജലമ് .
യ+ദ്യഥാ ചേതതി+സ്വൈരം(ൻ) ത+ദ്വേത്.ത്യേവ തഥാ വപുഃ .. 53

ഇതി സർവ-ശരീരേണ ജംഗമ+ത്വേന ജംഗമം.
സ്ഥാവരം/ സ്ഥാവര+ത്വേന സർവാ+ത്മാ ഭാവയൻഥ്. സ്ഥിതഃ .. 54

തസ്മാ+ദ്യജ്-ജങ്ഗമം(ൻ) നാമ തഥ്.സ്വ-ബോധന-രൂപവത് .
തേന ബു+ദ്ധം(ൻ) തതസ്-തദ്/ബ+ത്ത-ദേവാ+ദ്യാപി സംസ്ഥിതം.. 55

യ+ദ്വൃ+ക്ഷാഭി-ധമാ-ബു+ദ്ധം സ്ഥാവര+ത്വേന വൈ പുനഃ .
ജഡമ+ദ്യാപി സംസി+ദ്ധം ശിലാ!തരു-തൃണാ-ദി ച .. 56

ന തു ജാ+ഡ്യം പൃഥ+ക്കിംചി-ദസ്തി നാപി ച ചേതനം.
നാ+ത്ര ഭേദോ∫+സ്തി സർഗാദൗ സ+ത്താ-സാമാ+ന്യ/കേന ച .. 57

വൃ+ക്ഷാണാ-മുപ-ലാനാം(യ്) യാ
നാമാ+ന്തഃ(സ്)+സ്ഥാഃ(സ്) സ്വസംവിദഃ .
ബു+ദ്ധ്യാദി-വിഹിതാ+ന്യേവ താനി തേഷാ-മിതി+ സ്ഥിതിഃ .. 58

വിദോ+ന്തഃ(സ്)സ്ഥാവരാ-ദേ+ര്യാസ്-
ത+സ്യാ ബു+ദ്ധ്യാസ്-തഥാ+ സ്ഥിതേഃ .
അ+ന്യാ-ഭിധാ-നാ+സ്ഥാ-നാർഥാഃ(സ്)
സംകേതൈ-രപരൈഃ(സ്) സ്ഥിതാഃ .. 59

കൃമി-കീട-പതങ്-ഗാനാം(യ്) യാനാ-മാ+ന്തഃ(സ്)സ്വ-സംവിദഃ .
താ+ന്യേവ തേഷാം ബു+ദ്ധ്യാദീ+ന്യഭി-ധാർഥാനി കാനിചിത് .. 60

യഥോ+ത്തരാബ്ധി-ജനതാ ദ+ക്ഷിണാബ്ധി-ജനം സ്ഥിതം.
ന കിംചി-ദപി ജാനാതി നിജ-സംവേ-ദനാ-ദൃതേ .. 61

സ്വസം/ജ്ഞാനു-ഭവേ ലീനാസ്-തഥാ+ സ്ഥാവര-ജങ്ഗ-മാഃ .
പര+സ്പരം(യ്) യദാ സർവേ+ സ്വസം(ങ്)കേത-പരായണാഃ .. 62

യഥാ ശിലാ+ന്തഃ(സ്)സംസ്ഥാനാം/ ബഹിഷ്-ഠാനാം(ഞ്) ച വേദനം .
അസ+ജ്ജഡം(ഞ്)ച ഭേകാനാം/
മിഥോ∫+ന്തസ്-ത+സ്ഥുഷാം(ൻ) തഥാ .. 63

സർവം/ സർവഗതം(ഞ്) ചിത്തം(ഞ്)
ചി+ദ്ദ്യോമ്നാ യഥ്/പ്രചേതിതം .
സർഗാദൗ ചോപനം(വ്) വായുഃ(സ്) സ ഇഹാ+ദ്യാപി സംസ്ഥിതഃ .. 64

ചേതിതം(യ്) യ+ത്തു സൗഷി+ര്യം(ൻ) ത+ന്ന-ഭസ്-ത+ത്ര മാരുതഃ .
സ്പ+ന്ദാത്മേ+ത്യാദി-സർ/ഗേഹാഃ(ഥ്) പദാർഥേ+ഷ്വിവ ചോപനം .. 65

ചിത്തം(ൻ) തു പരമാർ/ഥേന+ സ്ഥാവരേ ജംഗമേ സ്ഥിതം.
ചോപ-നാ(നി-അ)നിലൈ-രേവ ഭവ+ന്തി ന ഭവ+ന്തി ച .. 66

ഏവം/ ഭ്രാ+ന്തിമയേ വി+ശ്വേ പദാർഥാഃ(സ്) സംവി-ദംശവഃ .
സർഗാ-ദിഷു യഥൈ-വാസംസ്-തഥൈ-വാ+ദ്യാപി സംസ്ഥിതാഃ .. 67

യഥാ വി+ശ്വ-പദാർ/ഥാനാം/ സ്വഭാ-വ+സ്യ വിജൃംഭിതം.
അസ+ത്യ-മേവ സ+ത്യാഭം(ൻ) തദേ-തഥ്+കഥിതം(ൻ) തവ .. 68

അയ-മസ്തം(ങ്) ഗതഃ(ഫ്) പ്രായഃ(ഫ്) പ+ശ്യ രാജാ വിദൂരഥഃ .
മാലാ-ശവ+സ്യ പദ്-മസ്യ പ+ത്യുസ്തേ യാതി ഹൃദ്/ഗതം .. 69

പ്രബു+ദ്ധ-ലീലോവാച .
കേന മാർഗേണ ദേവേശി യാ+ത്യേഷ ശവ-മ+ണ്ഡപം .
ഏനമേ-വാശു പ+ശ്യ+ന്ത്യാ-വാവാം(ങ്) ഗ+ച്ഛാവ ഉ+ത്തമേ .. 70

ശ്രീദേ+വ്യുവാച .
മനു+ഷ്യ-വാസ-നാ+ന്ത+സ്ഥം/ മാർഗ/മാ+ശ്രിത്യ ഗ+ച്ഛതി .
ഏഷോ ഽഹ-മപരം(ൽ) ലോകം(ൻ) ദൂരം(യ്) യാമീതി ചി+ന്മയഃ .. 71

മാർഗേ-ണൈവ-മനേ-നൈവ യാവസ്-തേയേന സമ്മതം .
പര+സ്പരേ+ച്ഛാവി+ച്ഛി+ത്തിർ-നഹി സൗഹാർദ-ബ+ന്ധനീ .. 72

ശ്രീവസിഷ്ഠ ഉവാച .
ഇതി വിഹിത-കഥാ-ഗത+ക്ലമായാം
പരമ-ദൃശി+പ്രസൃതേ വിബോധ-ഭാനൗ .
നൃപതി-വരസുതാ-മന+സ്യുദാരേ
വിഗലിത-ചി+ത്ത-ജഡോ വിദൂരഥോ ഽഭൂത് .. 73

ഇ+ത്യാർഷേ+ ശ്രീവാസിഷ്ഠ-മഹാ-രാമായണേ വാല്മീകീയേ മോക്ഷോ-
പായേ-ഷൂഥ്.പത്തി+പ്രകരണേ ലീലോ സംസാര-മരണാ-വ+സ്ഥാ-
വർണനം(ൻ) നാമ പ+ഞ്ച-പ+ഞ്ചാശഃ സർഗഃ ..55..
ഓം
****
CHECKED BY GURU P.R.IYER
21.9.2023